

Khutba Khulasa 11.09.2020 **ഖുത്ബ സംഗ്രഹം**

സയ്യിദുനാ ഹദ്ദത് അമീറുൽ മുഅ്മിനീൻ ഖലീഫത്തുൽ മസീഹ് അൽഖാമിസ് അയ്യൂബുല്ലാഹ്
ഖു.കെ ഇസ്ലാമാബാദിലെ മുബാറക് മോസ്കിൽ നിർവഹിച്ച ജുമുഅ ഖുത്ബയുടെ സംഗ്രഹം

ഹദ്ദത് ബിലാൽ ബിനു റബാഹ്

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ. أَمَّا بَعْدُ
فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ۝ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ۝ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝
اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۝ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝

തശഹ്ഹുദ്ദും തഅവ്വുദ്ദും സുറഃഫാതിഹയും ഓതിയ ശേഷം ഹുസുർ തിരുമനസ്സ് പറഞ്ഞു:

ഇന്ന് ഞാൻ വിവരിക്കുന്നത് ബദ്രി സഹാബിയായ ഹദ്ദത് ബിലാൽ ബിനു റബാഹിനെ കുറിച്ചാണ്. ഹദ്ദത് ബിലാൽ, ഉമയ്യബിനു ഖലഫിന്റെ അടിമയായിരുന്നു.

ഹദ്ദത് ബിലാലിന്റെ നിറം തവിട്ട് കലർന്ന കറുപ്പ് ആയിരുന്നു. തലയിൽ ഇടതൂർന്ന മുടിയുണ്ടായിരുന്നു. മുഖത്ത് മാംസം വളരെ കുറവായിരുന്നു. ഹദ്ദത് ബിലാൽ നിരവധി വിവാഹങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചില ഭാര്യമാർ അറേബ്യയിലെ വളരെ അന്തസ്സും ആഭിജാത്യവുമുള്ള കുടുംബത്തിൽ പെട്ടവരായിരുന്നു. ഒരു ഭാര്യയുടെ പേര് ഹാല ബിൻത് ഔഫ് എന്നായിരുന്നു. ഇവർ ഹദ്ദത് അബ്ബൂർ റഹ്മാൻ ബിൻ ഔഫിന്റെ സഹോദരിയായിരുന്നു. ഹദ്ദത് ബിലാലിന് ഒരു സഹോദരൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേര് ഖാലിദ് എന്നായിരുന്നു. ഒരു സഹോദരിയും ഉണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ പേര് ഗഫീറ എന്നാകുന്നു. തിരുനബി(സ) പറയുന്നു, ബിലാൽ, സാബിഖുൽ ഹബ്ശ അതായത് ഹബ്ശ നിവാസികളിൽ ആദ്യം വിശ്വാസം കൈക്കൊണ്ട വ്യക്തിയായിരുന്നു.

ഉർവ ബിൻ സുബയ്റിൽ നിന്ന് നിവേദനം, ഇസ്ലാം സ്വീകരിച്ചപ്പോൾ, മതത്തിൽ നിന്ന് പിന്മാറാൻ കഠിനമർദ്ദനത്തിന് ഇരയാക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ആളുകളിൽപ്പെട്ട വ്യക്തിയായിരുന്നു ഹദ്ദത് ബിലാൽ ബിനു റബാഹ്. എന്നാൽ അവർ ആഗ്രഹിക്കുന്ന വാക്കുകളൊന്നും അദ്ദേഹം അവർക്ക് മുന്നിൽ ഏറ്റു പറഞ്ഞില്ല. അതായത് അല്ലാഹുവിനെ നിരാകരിക്കുന്ന വാക്കുകൾ ഉച്ചരിച്ചില്ല. ജനങ്ങൾ ബിലാലിനെ ശിക്ഷിക്കുന്നതിൽ കാഠിന്യം കാണിക്കുമ്പോഴെല്ലാം അദ്ദേഹം അഹദ് അഹദ് (അല്ലാഹു ഏകനാണ്) എന്നു പറയുമായിരുന്നു.

ഒരു നിവേദനത്തിൽ പറയുന്നു; ഹദ്ദത് ബിലാൽ ഇസ്ലാം സ്വീകരിച്ചപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉടമകൾ, അദ്ദേഹത്തെ മണ്ണിൽ കിടത്തുകയും അദ്ദേഹത്തിന് മേൽ പാറകല്ലുകളും പശുവിന്റെ തോലും ഇട്ടുകൊണ്ട് ലാത്തയും ഉസ്സയുമാണ് നിന്റെ നാഥൻ എന്ന് പറയുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു; പക്ഷേ അദ്ദേഹം അഹദ് അഹദ് എന്ന് തന്നെ പറയുമായിരുന്നു, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉടമകളുടെ അടുക്കൽ ഹദ്ദത് അബൂബക്കർ പോയി പറഞ്ഞു; നിങ്ങൾ എന്നുവരെ ഇദ്ദേഹത്തെ ഇങ്ങനെ ഉപദ്രവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും? ഹദ്ദത് അബൂബക്കർ, ഹദ്ദത് ബിലാലിനെ ഏഴ് ഓഖിയക്കു (280 ദിർഹം) വാങ്ങി സ്വതന്ത്രനാക്കുകയുണ്ടായി. ഹദ്ദത് ആയിശ നിവേദനം ചെയ്യുന്നു; ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ ഏൽപ്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന 7 അടിമകളെ ഹദ്ദത് അബൂബക്കർ മോചിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി. അവരിൽ ഹദ്ദത് ബിലാലും ഹദ്ദത് ആമിർ ബിനു ഹുഹയ്റയും ഉൾപ്പെടുന്നു. ഹദ്ദത് ജാബിർ ബിൻ അബ്ബൂല്ലാഹ് നിവേദനം ചെയ്യുന്നു; ഹദ്ദത് ഉമർ ഇങ്ങനെ പറയുമായിരുന്നു. അബൂബക്കർ നമ്മുടെ നേതാവ് ആകുന്നു. അദ്ദേഹം നമ്മുടെ നേതാവിനെ അതായത് ബിലാലിനെ മോചിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി. ഹദ്ദത് ഖലീഫത്തുൽ മസീഹ് സാനി(റ) പറയുന്നു: വർഷങ്ങൾക്ക് ശേഷം അല്ലാഹു മുസ്ലിംകൾക്ക് മദീനയിൽ സമാധാന അന്തരീക്ഷം നൽകുകയും സ്വതന്ത്രമായി ഇബാദത്തുകൾ ചെയ്യാൻ സന്ദർഭമൊരുങ്ങുകയും ചെയ്തപ്പോൾ റസൂൽ കരീം(സ) ബിലാലിനെയാണ് ബാങ്ക് കൊടുക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചത്. ഈ നീഗോ അടിമ ബാങ്കിൽ, അശ്ഹാദു അൻലാ ഇലാഹ ഇലല്ലാഹ് എന്നതിനു പകരം അസ്ഹാദു അൻ ലാഇലാഹ ഇലല്ലാഹ് എന്ന് ഉച്ചരിക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അവസ്ഥകളെ കുറിച്ച് അറിവില്ലാത്ത ആളുകൾ ചിരിക്കുമായിരുന്നു. ഒരിക്കൽ തിരുനബി(സ), ജനങ്ങൾ ബിലാലിന്റെ ബാങ്ക് കേട്ട് ചിരിക്കുന്നതായി കണ്ടപ്പോൾ അവിടുന്ന് ജനങ്ങളിലേക്ക് തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു: നിങ്ങൾ ബിലാലിന്റെ ബാങ്കിൽ ചിരിക്കുകയാണ്. എന്നാൽ അല്ലാഹു അർശിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ബാങ്ക് കേൾക്കുമ്പോൾ സന്തോഷിക്കുന്നു. അതായത് നിങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിന് ശീൻ എന്ന് പറയാൻ കഴിയാത്തതാണ് കാണു

നൽ. എന്നാൽ ശീനിലും സീനിലും എന്താണ് കാര്യം? ചുട്ടുപഴുത്ത മണൽ പരപ്പിൽ നഗ്നനാക്കി കിടത്തുകയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നെഞ്ചിനു മുകളിൽ അക്രമികൾ തങ്ങളുടെ ബുട്ടിട്ട് കയറിമറിയുകയും ഇനിയും നീ പഠിച്ചില്ലേ? എന്ന് ചോദിക്കുമ്പോൾ തന്റെ മുറിയൻ ഭാഷയിൽ അഹദ് അഹദ് എന്ന് പറഞ്ഞ് അല്ലാഹുവിന്റെ ഏകത്വം പ്രഖ്യാപിക്കുകയാണ് ചെയ്തിരുന്നത്. അങ്ങനെ അദ്ദേഹം തന്റെ കുറിന്റേയും ഏകദൈവ വിശ്വാസത്തിന്റേയും തന്റെ ഹൃദയത്തിന്റെ സ്വൈര്യത്തിന്റേയും സാക്ഷ്യം നൽകുകയായിരുന്നു. ആയതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ അസ്ഹദു, മറ്റ് ജനങ്ങളുടെ അശ്ഹദുവിനേക്കാൾ മൂല്യവത്തായിരുന്നു എന്നാണ് തിരുനബി(സ) സൂചിപ്പിച്ചിരുന്നത്. ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ അസ്സാബിഖുനൽ അവ്വലൂൻ അഥവാ മുൻകടന്നവരിൽ പ്രഥമൻമാരിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. കേവലം ഏഴ് പേർക്ക് മാത്രം മുസ്ലിമായെന്ന് വിളംബരം ചെയ്യാൻ സൗഭാഗ്യം ലഭിച്ച സമയത്ത് അദ്ദേഹത്തിനും ആ വിളംബരം ചെയ്യാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

ഹദ്റത്ത് ഖലീഫത്തുൽ മസീഹ് സാനി, ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ ആദ്യകാലത്ത് ഇസ്ലാം സ്വീകരിച്ചത് പരാമർശിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു സ്ഥലത്ത് പറയുന്നു, ഹദ്റത്ത് ഖബ്ബാബും അസ്സാബിഖുനൽ അവ്വലൂൻ മുൻകടന്നവരിൽ പ്രഥമന്മാർ എന്ന സ്വഹാബാക്കളിൽ ഉൾപ്പെടുന്നു. അദ്ദേഹമാണോ അതല്ല ബിലാലാണോ ആദ്യം ബയ്അത്ത് ചെയ്തത് എന്നതു സംബന്ധിച്ച് അഭിപ്രായ വ്യത്യാസമുണ്ട്. നബി(സ) പറയുന്നു: ഒരു സ്വതന്ത്രനും ഒരു അടിമയുമാണ് എന്ന ഏറ്റവും ആദ്യം വിശ്വസിച്ചത്. ചിലർ അതുകൊണ്ടുള്ള വിവക്ഷ, ഹദ്റത്ത് ബിലാലും ഹദ്റത്ത് അബൂബക്കറുമാണെന്ന് പറയുന്നു. മറ്റ് ചിലർ, അതുകൊണ്ട് ഉദ്ദേശിക്കുന്നത് ഹദ്റത്ത് അബൂബക്കറും ഹദ്റത്ത് ഖബ്ബാബും ആണെന്ന് പറയുന്നു. തബഖാത്തുൽ കുബ്റയിൽ എഴുതുന്നു: ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ ബദ്ർ, ഉഹദ്, ഖന്ദഖ് സഹിതം എല്ലാ യുദ്ധങ്ങളിലും തിരുനബി(സ)നോടൊപ്പം പങ്കെടുത്തിരുന്നു. ബദ്ർ യുദ്ധത്തിൽ, ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ ഇസ്ലാമിന്റെ വളരെ വലിയ ശത്രുവായ ഉമയ്യാ ബ്നു ഖൽഫിനെ വധിക്കുകയുണ്ടായി. അയാൾ, ഇസ്ലാം സ്വീകരിച്ച കാരണത്താൽ ഹദ്റത്ത് ബിലാലിനെ മർദ്ദിച്ചിരുന്നു. ഉമയ്യാ ബ്നു ഖൽഫിന്റെ വധത്തെ സംബന്ധിച്ച് സ്വഹീഹ് ബുഖാരിയിൽ വന്ന വിവരണങ്ങൾ ഖുബയ്ബ്നു ഇസാഹിനെ പരാമർശിച്ചപ്പോൾ പറഞ്ഞതാണ്.

ഒരു നിവേദന പ്രകാരം, ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ, തിരുനബി(സ)ന്റെ സെക്രട്ടറി അല്ലെങ്കിൽ ഖജാൻജി ആയിരുന്നു. ഹദ്റത്ത് അനസ് ബ്നു മാലിക് വിവരി

ക്കുന്നു, തിരുനബി(സ) എന്നോട് പറഞ്ഞു: എനിക്ക് ദൈവമാർഗത്തിൽ നൽകിയ അത്രയും ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ മറ്റാർക്കും നൽകപ്പെട്ടിട്ടില്ല. എന്നെ അല്ലാഹുവിന്റെ മാർഗത്തിൽ ഭയപ്പെടുത്തിയ അത്രയും വേറെ ആരെയും ഭയപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. ഒരു ജീവിക്ക് കഴിക്കാൻ വേണ്ട ഒരു ഭക്ഷണവും അതായത് ബിലാലിന്റെ കക്ഷത്തിൽ ഒതുങ്ങുന്ന അത്രയും ഭക്ഷണമല്ലാതെ മൂന്നാമത്തെ രാത്രി എത്തുമ്പോൾ എന്റേയും ബിലാലിന്റേയും പക്കൽ ഉണ്ടാകുമായിരുന്നില്ല. അതായത് വളരെ കുറച്ച് ഭക്ഷണം മാത്രമാണ് ഉണ്ടായിരുന്നത്.

ആദ്യത്തെ ബാങ്ക് വിളിക്കാൻ (മുഅദിൻ) ആകാനുള്ള സൗഭാഗ്യം ഹദ്റത്ത് ബിലാലിനാണ് ലഭിച്ചത്. ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ, നബി തിരുമേനി(സ)ന്റെ ജീവിതത്തിലൂടെ നീളം യാത്രയിലും അല്ലാത്തപ്പോഴും എല്ലാം മുഅദിൻ ആയിരുന്നു. ഇസ്ലാമിൽ ആദ്യമായി ബാങ്ക് കൊടുത്തത് അദ്ദേഹമായിരുന്നു.

മുഹമ്മദ് ബ്നു അബ്ദുല്ലാഹ് ബ്നു സൈദ് തന്റെ പിതാവിൽ നിന്ന് നിവേദനം ചെയ്യുന്നു, അദ്ദേഹം പറയുന്നു: തിരുനബി(സ) നമസ്കാരത്തിന് ആളുകളെ വിളിക്കുന്നതിന് ആദ്യം കാഹളത്തിൽ വിളിക്കാനും ശംഖ് വിളിക്കാനും നിർദ്ദേശിച്ചു. അങ്ങനെ അത് ഉണ്ടാക്കി. പിന്നെ അബ്ദുല്ലാഹ് ബിനു സൈദിന് സ്വപ്നത്തിൽ കാണിക്കപ്പെട്ടത് സംബന്ധിച്ച് അദ്ദേഹം പറയുന്നു, ഞാൻ സ്വപ്നത്തിൽ ഒരാളെ കണ്ടു. അയാളുടെ ദേഹത്ത് രണ്ട് പച്ച തുണികൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. അയാൾ കയ്യിൽ ഒരു ശംഖ് പിടിച്ചിരുന്നു. ഞാൻ സ്വപ്നത്തിൽ തന്നെ അയാളോട്, ദൈവദാസാ! നിങ്ങൾ ഈ ശംഖ് വിൽക്കുമോ എന്ന് ചോദിച്ചു. അയാൾ പറഞ്ഞു, നിങ്ങൾ ഇതുകൊണ്ട് എന്ത് ചെയ്യാനാണ്? ഞാൻ പറഞ്ഞു, ഞാൻ ഇതുകൊണ്ട് ജനങ്ങളെ നമസ്കാരത്തിലേക്ക് വിളിക്കും. അയാൾ പറഞ്ഞു, ഞാൻ ഇതിനേക്കാൾ നല്ലത് പറഞ്ഞു തരട്ടെയോ? ഞാൻ ചോദിച്ചു; അതെന്താണ്? അപ്പോൾ അയാൾ ബാങ്കിന്റെ വാക്കുകൾ കേൾപ്പിച്ചു: നിവേദകൻ പറയുന്നു; ഹദ്റത്ത് അബ്ദുല്ലാഹ് ബിനു സൈദ് പുറത്തേക്കിറങ്ങി. അദ്ദേഹം തിരുനബി(സ)നെ കണ്ട് മുട്ടിയപ്പോൾ തന്റെ മുഴുവൻ സ്വപ്നവും കേൾപ്പിച്ചു. തിരുനബി(സ) സ്വഹാബാക്കളോട് പറഞ്ഞു: നിങ്ങളുടെ സുഹൃത്ത് സ്വപ്നം കണ്ടിരിക്കുന്നു. തുടർന്ന് അബ്ദുല്ലാഹ് ബിനു സൈദിനോടു പറഞ്ഞു: നിങ്ങൾ ബിലാലിന്റെ കൂടെ മസ്ജിദിൽ പോകുക. നിങ്ങൾ ഈ വാക്കുകൾ അദ്ദേഹത്തിന് പറഞ്ഞു കൊടുക്കുക. അദ്ദേഹം അത് ഉച്ചത്തിൽ വിളിച്ച് പറയട്ടെ. നിങ്ങളെക്കാൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശബ്ദം ഉച്ചത്തിലുള്ളതാണ്. ഹദ്റത്ത് അബ്ദുല്ലാഹ് ബിനു സൈദ് പറയുന്നു:

ഞാൻ ബിലാലിന്റെ കൂടെ മസ്ജിദിലേക്ക് പോയി. അദ്ദേഹത്തിന് ഈ വാക്കുകൾ പറഞ്ഞ് കൊടുത്തിരുന്നു. അദ്ദേഹം അത് ഉച്ചത്തിൽ വിളിച്ചു പറഞ്ഞിരുന്നു. ബിലാൽ ആദ്യമായി ബാങ്ക് കൊടുക്കുന്നത്, ഹദ്റത്ത് ഉമർ കേട്ടപ്പോൾ വേഗം തിരുനബി(സ)ന്റെ സവിധത്തിൽ എത്തിയിട്ട് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു, യാ റസൂലല്ലാഹ്! ബിലാൽ കൊടുത്ത ബാങ്കിലെ വചനങ്ങൾ അതേപടി ഞാൻ സ്വപ്നത്തിൽ കണ്ടിരിക്കുന്നു. മറ്റൊരു നിവേദനത്തിൽ പറയുന്നു; തിരുനബി(സ) ബാങ്കിന്റെ വചനങ്ങൾ കേട്ടപ്പോൾ പറഞ്ഞു: ഇതേ വിധത്തിൽ വഹ്യും ഇറങ്ങിയിരിക്കുന്നു. ചുരുക്കത്തിൽ ഇങ്ങനെയാണ് ഇന്നുള്ള ബാങ്കിന്റെ രീതി ആരംഭിച്ചത്. ഈ സമ്പ്രദായം ഏറെ അനുഗ്രഹീതവും ആകർഷകവുമാകുന്നു. മറ്റൊരു രീതിക്കും ഇതിനെ കവച്ചുവെക്കാൻ സാധ്യമല്ല. അങ്ങനെ എല്ലാ ദിവസവും അഞ്ചുനേരം, മുസ്ലിം ലോകത്ത് എല്ലാ നഗരങ്ങളിലും ഗ്രാമങ്ങളിലും മസ്ജിദുകളിൽ നിന്ന് അല്ലാഹുവിന്റെ ഏകത്വവും മുഹമ്മദ് റസൂലുല്ലാഹ്(സ)ന്റെ പ്രവാചകത്വവും ഉദ്ഘോഷിക്കപ്പെടുന്നു. അതിലൂടെ ഇസ്ലാമിക അധ്യാപനങ്ങളുടെ സാരാംശം ഏറ്റവും മനോഹരവും സംക്ഷിപ്തവുമായ വാക്കുകളിൽ ജനങ്ങളിലേക്ക് എത്തുന്നു.

മുസാ ബിൻ മുഹമ്മദ് തന്റെ പിതാവിൽ നിന്ന് നിവേദനം ചെയ്യുന്നു: ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ, ബാങ്ക് കൊടുത്ത ശേഷം തിരുനബി(സ)ന് അറിയിപ്പ് നൽകാൻ വന്നാൽ, വാതിൽക്കലെത്തി, ഹയ്യ അല സ്വലാത്തു, ഹയ്യ അലൽ ഫലാഹു അസ്സലാത്തു യാ റസൂലല്ലാഹ്, അതായത് യാ റസൂലല്ലാഹ്, നമസ്കാരത്തിനു വന്നാലും വിജയത്തിനും നമസ്കാരത്തിനും വന്നാലും എന്ന് പറയുമായിരുന്നു. തിരുനബി(സ) നമസ്കാരത്തിന് പുറപ്പെട്ടത് ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ കാണുമ്പോൾ ഇഖാമത്ത് കൊടുത്തു തുടങ്ങിയിരുന്നു.

ഹുസൂർ തിരുമനസ്സ് പറയുന്നു: ഒരു കാര്യം ഇവിടെ വ്യക്തമല്ല. ഇമാം മിമ്പറിൽ വന്ന ശേഷമാണ് ഇഖാമത്ത് കൊടുക്കുക. ഇബ്നുമാജയിൽ ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ നിവേദനം ചെയ്യുന്നു: ഫജർ നമസ്കാരത്തിന് അറിയിപ്പ് നൽകാൻ അദ്ദേഹം തിരുനബി(സ)ന്റെ സവിധത്തിൽ എത്തിയപ്പോൾ, നബി (സ) ഉറ

ങ്ങുകയാണെന്ന് പറഞ്ഞു, അപ്പോൾ ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ പറഞ്ഞു, അസ്സലാത്തു ഖയ്റും മിനന്നും അസ്സലാത്തു ഖയ്റും മിനന്നും തുടർന്ന് ഫജർ നമസ്കാരത്തിനുള്ള ബാങ്കിൽ ഈ വാചകങ്ങൾ കൂട്ടിച്ചേർത്തു. അതാണ് ഇപ്പോൾ ഉള്ള രീതി. മറ്റൊരു നിവേദനത്തിൽ നബി(സ) പറഞ്ഞു: ബിലാൽ! ഇത് എത്ര നല്ല വാക്കുകളാണ്. ഇത് ഫജറിന്റെ ബാങ്കിൽ ചേർക്കുക. നബി(സ)ക്ക് മൂന്ന് മുഅദിൻ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഹദ്റത്ത് ബിലാൽ, അബൂ മഹ്ദൂറ, അൻ ബിനു ഉമ്മു മക്തൂം.

ഖുത്ബയുടെ അവസാനം ഹുസൂർ പറഞ്ഞു: ഇനിയും അദ്ദേഹത്തിനെ കുറിച്ച് കുറച്ച് കാര്യങ്ങൾ കൂടി വിവരിക്കാനുണ്ട്. ഇൻശാ അല്ലാഹ് പിന്നീടാകാം. ശേഷം ഹുസൂർ അൻവർ, യു.കെ ജാമിഅ അഹ്മദിയയിലെ ജൂനിയർ വിദ്യാർഥിയായ, ബൽ ജിയത്തിലേ റഹൂഫ് ബ്നു മഖ്സൂദിന്റെയും, അതുപോലെ ഇസ്ലാമാബാദ് നാഇബ് അമീർ ആയിരുന്ന സഫർ ഇഖ്ബാൽ ഖുറയ്ശി സാഹിബിന്റെയും സൈനഗാളിലെ ഓണറബിൾ കാബെ കാബ ജാക്കാട്ട സാഹിബിന്റെയും ഇപ്പോൾ കാമ്പസിൽ താമസിച്ചിരുന്ന പാകിസ്ഥാൻ സ്വദേശി സുപ്രീം കോടതി അഭിഭാഷകനായിരുന്ന അഡ്വ. മുബശീർ ലതീഫ് സാഹിബിന്റെയും ഗുണമഹിമകൾ വിവരിക്കുകയുണ്ടായി. മർഹൂമിംകളുടെ ഉന്നത പദവികൾക്കും പൊറുമയ്ക്കും വേണ്ടി ദുആ ചെയ്തു. തുടർന്ന് ജുമുഅ നമസ്കാരത്തിന് ശേഷം ഇവരുടെ എല്ലാം ജനാസ നമസ്കാരം ഉണ്ടായിരിക്കുമെന്ന് വിളംബരപ്പെടുത്തി.

الْحَمْدُ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنُؤْمِنُ بِهِ وَنَتَوَكَّلُ عَلَيْهِ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ - وَنَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَنَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ - عِبَادَ اللَّهِ رَحِمَكُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ أذْكُرُوا اللَّهَ يَذْكُرْكُمْ وَادْعُوهُ يُسْتَجِبْ لَكُمْ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ -

Friday Sermon delivered by **Hadrat Khalifatul Masih Al-khamis** (atba)

at Mubarak Mosque, Islamabad, UK – on 11.09.2020

Malayalam Translation: **Moulavi H.Shamsuddin, Kavassery** For Malayalam Desk, Qadian.

Published By Nazarath Nashr-O-Isha'ath, Sadr Anjuman Ahmadiyya - Qadian, 143516